

Міністерство освіти та науки України

- Кафедра історії України Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
- Кафедра історії України та спеціальних історичних дисциплін Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
- Кафедра історії України Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
- за участю Одеського історико-краєзнавчого музею
Відділу археології Криму і Північно-Західного Причорномор'я
Інституту археології НАН України

**Збірка наукових праць
(за матеріалами конференції 14-15 березня 2024 року)
м. Одеса**

«Історична, краєзнавча та літературна Одещина»

Електронне наукове видання

**Кафедра історії України Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»**

**Кафедра історії України та спеціальних історичних
дисциплін Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова**

**Кафедра історії України Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка**

**за участю Одеського історико-краєзнавчого музею
Відділу археології Криму і Північно-Західного
Причорномор'я Інституту археології НАН України**

**ІСТОРИЧНА, КРАЄЗНАВЧА ТА ЛІТЕРАТУРНА
ОДЕЩИНА**

Збірка наукових праць

Електронне наукове видання

Одеса – 2024

УДК 94(477):(06)

У

Рекомендовано до друку кафедрою історії України
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Протокол № 22 від квітня 2024 р.

Рекомендовано до друку вченою радою
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
Протокол № ... від2024 р.

Редакційна колегія:

К.і. н., доцент Сєкерська О. П. (Одеса) – *відповідальний редактор*

PhD Герасименко В. В. (Одеса) – *відповідальний секретар*

Д. і. н., професор Бабенко Л. Л. (Полтава)

Д. і. н. Брюяко І. В. (Одеса)

Історична, краєзнавча та літературна Одещина: збірка наукових праць / за ред. О. П. Сєкерської. Одеса, 2024. 151 с.

Збірка наукових праць присвячена важливим проблемам сучасної історичної науки, які стосуються історії Одещини та прилеглих українських територій. До неї увійшли публікації молодих дослідників, переважно з Одеси та Полтави, оприлюднені на I Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених, аспірантів та студентів, що відбулася 14-15 березня 2024 р. у ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Видання розраховане на вчених-істориків, викладачів, студентів і усіх, хто цікавиться історією та культурою України.

Рецензенти: д. і. н., професор Бачинська О. А.

д. і. н., професор Діанова Н. М.

Видано за редакцією авторів-здобувачів та наукових керівників

В ІСТОРИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ <i>Малога Олексій, Діанова Наталія</i>	68
СКІФИ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я ЗА ДАНИМИ АНТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ <i>Мунтян Вадим, Бруяко Ігор</i>	76
ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІСТОРИКА ВІКТОРА РЕВЕГУКА <i>Нестеренко Тетяна, Бабенко Людмила</i>	81
ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ВЕКТОРИ УРСР У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 1991 РОКУ: ПОГЛЯД УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ КАНАДИ <i>Норенко Іван, Савченко Віктор</i>	86
ОБЛИЧЧЯ НЕПу В ОДЕСІ: ДО ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗШАРУВАННЯ У 1920-х РОКАХ <i>Павлов Роман, Савченко Віктор</i>	90
ХОЛЕРА І ВОДОПОСТАЧАННЯ: ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ У ГУБЕРНСЬКИЙ ПЕРІОД (НА ПРИКЛАДІ М. ПОЛТАВА) <i>Пешков Дмитро</i>	96
ЗЕМЛЕРОБСЬКІ КУЛЬТИ ГРЕЦЬКОГО НІКОНІЯ <i>Родіядял Дар'я, Скерська Олена</i>	105
НИЩЕННЯ ПРАВОСЛАВНИХ СПОРУД НА ПОЛТАВЩИНІ ЯК КЛЮЧОВА СКЛАДОВА АНТИРЕЛІГІЙНОЇ ПОЛІТИКИ СРСР В ПЕРІОД 1920-х – 1960-х РОКІВ <i>Сергієнко Вадим</i>	110
ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ОДЕСИ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТОЛІТТЯ <i>Сердюк Володимир, Стаценко Дмитро</i>	118

Норенко І. О.

аспірант 1 року навчання спеціальності
032 Історія та археологія
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», м. Одеса

Савченко В. А.

д. і.н., професор кафедри історії України
Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», м. Одеса

УДК 94 (477)

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ВЕКТОРИ УРСР У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 1991 РОКУ: ПОГЛЯД УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ КАНАДИ

У доробку проаналізовано різні точки зору представників української діаспори Канади щодо майбутнього України у зовнішньополітичному та економічному векторах в контексті можливого проголошення республікою своєї незалежності. Розглянуто питання реалізації економічного суверенітету України в «оновленому» Радянському Союзі.

Ключові слова: діаспора, УРСР, Канада, преса, вектор.

У 1991 р. радянська Україна знаходилася на роздоріжжі – державний суверенітет, закріплений у 1990 р., за яким республіка отримувала ширші політичні та економічні права по суті своїй не діяв, СРСР перебував у соціально-економічній кризі. На початку 1991 р. в пресі української діаспори Канади з'являються аналітичні статті з приводу ситуації, що склалася в УРСР. Ці статті не втрачають своєї актуальності і в наш час, оскільки питання, що в них закладені (геополітичні орієнтири, перспективи економіки) є актуальними і зараз.

Мета дослідження – підняти проблему еволюції поглядів української діаспори на перспективи зовнішньополітичного курсу

України у 1991 р. У щомісячнику «Нові дні» за квітень 1991 р. переопубліковано (з газети «Вечірній Київ») статтю відомого канадського підприємця українського походження, філантропа Петра Яцика під заголовком «Час платити, час витратити» [3]. Автор піддає критиці політику перебудови, започатковану М. Горбачовим тим самим визнаючи, що економіка УРСР незважаючи на проголошений економічний суверенітет залишалася під контролем КПРС: «Я звик до того, що у мене просять грошей на такі загальнонаціональні справи, як церква, наука, музей чи молодіжні організації. Здивуванням для мене було, коли представник торговельної фірми вимагав від мене заплатити за дві підлоги для його фірми (фірма державна) у будинку, котрий вони будують разом з міською владою... Для всіх нас було незрозумілим – до якої міри люди, котрі приходять підписати контракти, мають право на це, а до якої міри лише виконують наказ Комуністичної партії... хоч Горбачов визнав публічно, що треба зблизити соціалістичну економіку з капіталістичною, Комуністична партія надаліше залишається силою, котра керує імперією. У цих двох твердженнях лежить основа перебудови» [3, с. 16]. Автор доходить думки, що суверенітет та незалежність держави постане тільки тоді, коли економічний спектр повністю опиниться під контролем України. В той же час, реальність початку 1991 р. вказувала на те, що більшою частиною фінансів республіки продовжувала розпоряджатися Москва.

Що стосується політичних проблем, то у своїй статті «Час змагу і можливостей», влітку того ж року, П. Яцик пише: «...Нікому у світі не є новиною, що українці є найкращими спеціалістами по цілому Союзі... Марнування часу на суперечки за червоний чи синьо-жовтий прапор не зробить нас багатшими...»[4, с. 32]. П. Яцик вказував на необхідність скорішого вирішення політичних розбіжностей в Україні та вимагав скоріше почати системні реформи у сфері економіки задля інтеграції України до світового економічного співтовариства.

Вартою уваги є стаття Віри Мороз «Не ідеалізуймо майбутній європейський лад», в якій автор детально аналізує

ризика вступу України до Європейського Союзу, котрий тоді лише утворювався, адже це могло потягнути за собою національні протиріччя: «...ідея злиття націй дала протилежний, збуджуючий ефект серед ельзасців, сицилійців, каталонців, шотландців, які почали якраз тепер вимагати автономії і більше прав... Вимоги не обмежуються лише мовним питанням, а стають все більше агресивними. Всі заговорили про незалежність, і всі хочуть визнання. Навіть Ломбардія і Бретань піднесли свої довго заспані голови і шокували уряди Італії і Франції новими вимогами і скаргами» [2, с.14].

Автор закликає не розвивати міцних зв'язків із Москвою, не підписувати новий Союзний договір, а йти власним шляхом, спираючись на досвід таких країн, як Японія: «А самі українці, придивляючись ближче до проблем об'єднання релятивно здорових потуг Європи, повинні тим більше втікати від «нових союзів». Україна повинна орієнтуватись не на Москву і не на якусь міфічну пан-Європу, а на тип держави, як Японія, яка довела, що найкращий союз якраз й всередині нації...» [2, с. 14]. У даному випадку ми спостерігаємо превалюючу точку зору «точкової співпраці» України з різними державами без входу до геополітичних блоків. Власне, після проголошення незалежності українська влада проголосила саме такий геополітичний вектор, оголосивши про свій позаблоковий статус. У такому статусі Україна існувала аж до 2005 року, коли за президентства Віктора Ющенка було оголошено курс на інтеграцію до ЄС та НАТО.

Цікавою, в контексті дискусії стосовно проголошення незалежності України, є стаття невідомого автора, вказаного як «Інформатор ОДУМ (Об'єднання Демократичної Української Молоді – авт.) з Міннесоти», що була опублікована в журналі «Молода Україна» у серпні 1991 р. під заголовком «Їдьте на Україну!» Автор закликає українську молодь їхати до України, задля розбудови молодої держави, звертаючи увагу на процес «українізації населення» УРСР. Значний акцент ставиться на проблеми взаємозв'язку з колишнім гегемоном – Москвою: «Говоримо про процес відізвання від Москви, процес усвідомлення народу, що лише таке повернення до Заходу дасть народу і нашій країні краще життя і надійне майбутнє для

наступних поколінь» [1, с. 2]. В даному випадку пропонувався «шлях на Захід», інтеграція у євроатлантичні структури, паралельно з проведенням глобальних ринкових реформ, як це змогли зробити країни Балтії, в перші місяці після оголошення незалежності.

В суспільній думці української діаспори були різні точки зору на можливий пострадянський розвиток України. Особливість дискурсу полягає у тому, що в часи незалежності українська держава декілька разів (в силу політичного розрахунку або ж економічних факторів) коригувала свої зовнішньополітичні орієнтири – від дружби та партнерства з РФ до прозахідного курсу. Точка зору фахівців з української діаспори мала потенціальні можливості позбутися хитань, вчасно коригувати та формувати перспективи зовнішньополітичного курсу України.

Список використаних джерел

1. Їдьте на Україну! *Молода Україна*. Торонто, 1991. №404. С. 2
2. Мороз В. Не ідеалізуймо майбутній європейський лад. *Анабазис*. Торонто, 1991. №44. С. 14–15.
3. Яцик П. Час платити, час витратити. *Нові дні*. Торонто, 1991. №494. С. 16–18
4. Яцик П. Час змагу і можливостей. *Нові дні*. Торонто, 1991. №497-498. С. 32-33.